

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคน ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 2-3) การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 39 สาระสำคัญให้กระทรวงมีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพสมรรถภาพและประสิทธิภาพ มาตรา 40 กล่าวไว้ว่ามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา มีการบริหารแบบผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันตัดสินใจในขณะที่เป็นการสร้างทีมงาน ระดมสมอง เกิดความรักความสามัคคีเป็นพลังในการแก้ไขปัญหา มาตรา 47 ระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอกจะมีการประเมินทั้งด้านผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดเป็นมาตรฐานด้านปัจจัย ตามมาตรฐานที่ 19 กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี โดยต้องเป็นผู้บริหารที่อุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีการครองตนที่ดีไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด มาตรฐานที่ 20 กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และมีความเป็นประชาธิปไตย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 15)

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาจะต้อง แสดงออก ซึ่งภาวะที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ คน เวลา สถานที่ ตลอดจน สภาพแวดล้อมในบริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการ จัดการศึกษาและการบริหารงานในสถานศึกษา ดังที่ อรรถพร พงษ์วาท (2540, หน้า 58) กล่าว ไว้ว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นเช่นไร ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีความจำเป็นต้องสร้างความสมดุลระหว่างภารกิจ ของโรงเรียนกับบุคคล ผู้ทำงาน ทำอย่างไรจึงจะให้งานมีประสิทธิภาพ และครูมีความสุขในการ ทำงาน คือ ได้ทั้งงานและทั้งใจของพนักงาน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนผู้ควบคุม กลไกขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ ไปทุกส่วน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับจึงมีความสำคัญไม่แพ้ กัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีลักษณะต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้บริหารทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ มีบารมี มีอำนาจ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรืออาวุโส แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ ภาวะผู้นำที่ จะต้องนำพาสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องไปสู่การพัฒนา เพื่อให้บรรลุผลตาม เป้าหมายของการศึกษาชาติ

ความฉลาดทางอารมณ์หรืออีคิว (Emotional Quotient : EQ) เป็นความสามารถในการ เข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น สามารถบริหารจัดการ อารมณ์ให้เป็นไปในทิศทางที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุข และความสำเร็จในชีวิต กีบส์ (Gibbs, 1995, p. 261) กล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถ ตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและคนอื่นสร้าง แรงจูงใจให้กับตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ได้ รู้จักควบคุมอารมณ์ แสดงอารมณ์ได้อย่าง ถูกต้องตามกาลเทศะ เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุข บุคคลนั้นเรียกว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ การที่บุคคลจะประสบ ความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงานนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่มีสติปัญญาดีเสมอไป สติปัญญา อย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำให้การเรียนหรือทำงานด้านต่างๆ บรรลุผลสำเร็จได้ ต้องอาศัย ความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบด้วยเมเยอร์, และสโลเวย์ (Mayer, & Salovey, 1997, p.27) พบว่าชาวปัญญาสามารถทำนายความสำเร็จในการเรียนและการทำงานได้เพียง 20 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แต่ความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถที่เกี่ยวข้อง ใน ชีวิตในสัดส่วน 80 เปอร์เซ็นต์ของส่วนที่เหลือ ในการสร้างความสุขและความสำเร็จของชีวิต อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการทำงานหรือการทำธุรกิจ นอกจากความสามารถของตนเองและ ความร่วมมือของผู้อื่นความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน จึงกล่าว ได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ต่อบุคคลที่จะต้องพัฒนาให้เจริญงอกงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารทุกคนการบริหารงานของโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ คนในสังคมมีความรู้ความสามารถ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ กำหนดให้โรงเรียนบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็น

หลักประกันในการบริหารงานต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการบริหารงานทั้ง 4 งาน ซึ่งประกอบด้วย งานบริหารวิชาการงานบริหารบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป งานทุกงานมีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาโดยพัฒนาควบคู่กันไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ นอกจากจะช่วยพัฒนาตนเองแล้ว สามารถสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผล ลดการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ความผิดพลาดในการบริหารงานมีน้อย มีมนุษยสัมพันธ์ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ผู้บริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาการบริหารงานของตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานในสถานศึกษา (นันทา สุรักษา, 2542, หน้า 34-37)

จากการวิจัยของดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ, อรอนงค์ แจ่มผล, และอายุวัฒน์ สว่างผล (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเก่ง 1.1) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านดีในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง 1.2) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเก่งในภาพรวมอยู่ในระดับสูงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น 1.3) ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสุขในภาพรวมอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความพึงพอใจในชีวิต 2) การศึกษาความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับดังนี้การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองการตัดสินใจและการแก้ปัญหาความภาคภูมิใจในตนเองและความพึงพอใจในชีวิต 4) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสัณห์ ศัลยสิริ (2548, หน้า 2) กล่าวว่า คนที่ไม่มีทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์มักจะเสียเวลาไปกับความสับสนทางความคิดขัดแย้งกับผู้อื่นขาดการควบคุมตนเองที่ดีจนส่งผลให้เกิดปัญหาหลาย ๆ อย่างตามมาอีกมากมายและเมื่อต้องเผชิญหน้ากับแรงบีบคั้นหรือสถานการณ์ตึงเครียดก็จะไม่สามารถรับมือกับแรงกดดันหรือสถานการณ์ที่ไม่พึง

ประสงค์ได้อย่างมีเหตุผลและรอบคอบเพียงพอนอกจากนี้ในอารยประเทศต่างให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ผู้บริหารที่มีประสิทธิผล ควรมีคุณสมบัติที่ทันสมัย มีลักษณะเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ คือเป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุข โดยต้องรู้ตัวเองว่าเป็นใคร ต้องการอะไร รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง และนำไปปรับปรุง ควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นของครู ไร่เร่งแจ่มใส ไม่เคร่งเครียด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือมีการควบคุมตนเองให้อยู่ในอาการสงบ ไม่แสดงอาการที่เกินสมควรออกมา เป็นนักพูดที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ไว้วางใจ มีอารมณ์มั่นคง รู้จักตนเองอย่างแท้จริง อดทน มีความรับผิดชอบ คุณลักษณะดังกล่าวล้วนตรงกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสิ้น (ช่อเพชร เบ้าเงิน, 2545, หน้าคำนำ)

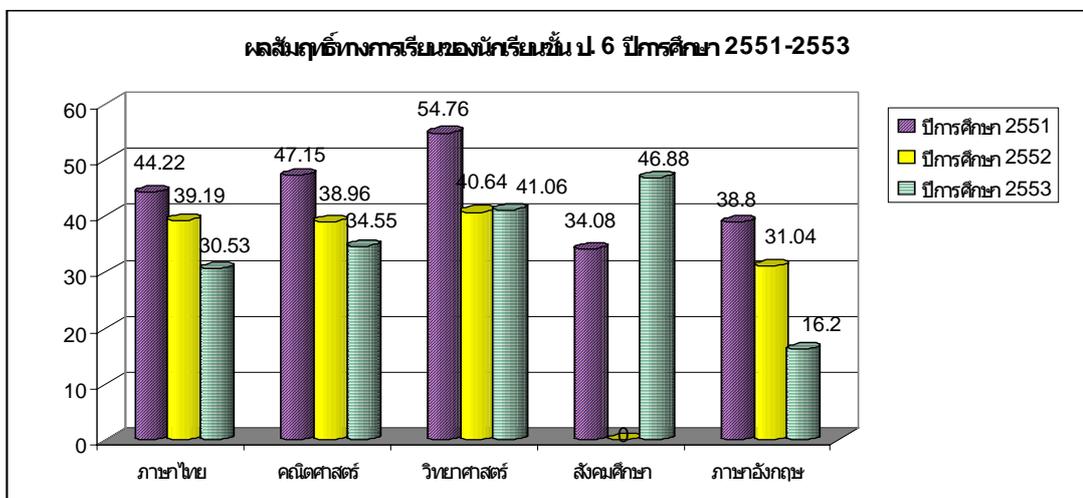
ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 137 โรงเรียน 1 สาขา จำแนกเป็นสังกัด สปช.(เดิม) จำนวน 122โรงเรียน 1 สาขา คิดเป็นร้อยละ 89.13 ของโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด และสังกัดสำนักงานส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน จำนวน 15 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.87 ของโรงเรียนในสังกัดทั้งหมดนักเรียนจำนวน 22,385 คน (รวมเอกชน) ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 5,290 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 14,213 คนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,831 คน ระดับ ปวช. จำนวน 51 คน ผู้บริหาร 141คน ครู จำนวน 1,292 คน มีหน้าที่และความรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสในการศึกษาในจังหวัดสิงห์บุรี

จากการศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีปัญหาในการจัดการศึกษาในเรื่องของคุณภาพของนักเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ด้านโอกาสทางการศึกษาอัตราการเข้าเรียนของประชากรกลุ่มอายุ12-14 ปีเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 40.55ลดลงเนื่องจากการกำหนดแบ่งเขตประถมศึกษาและมัธยมศึกษานักเรียนส่วนใหญ่ไปเข้าเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา

ปีการศึกษา 2553 นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 620 คน ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จำนวน 561 คน คิดเป็นร้อยละ 90.48 นักเรียนบางส่วนที่ไม่ประกอบอาชีพจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 8.38 และนักเรียนที่ไม่ประกอบอาชีพและไม่ศึกษาต่ออีกจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.13 นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้เวลามากกว่าที่หลักสูตรกำหนดจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.25 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนที่จบใช้เวลามากกว่าที่หลักสูตรกำหนด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.65 ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน จำนวน 57 คน อัตรากำลังครู ต่อนักเรียน ในปีการศึกษา 2554 เท่ากับ 1 : 14 ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ

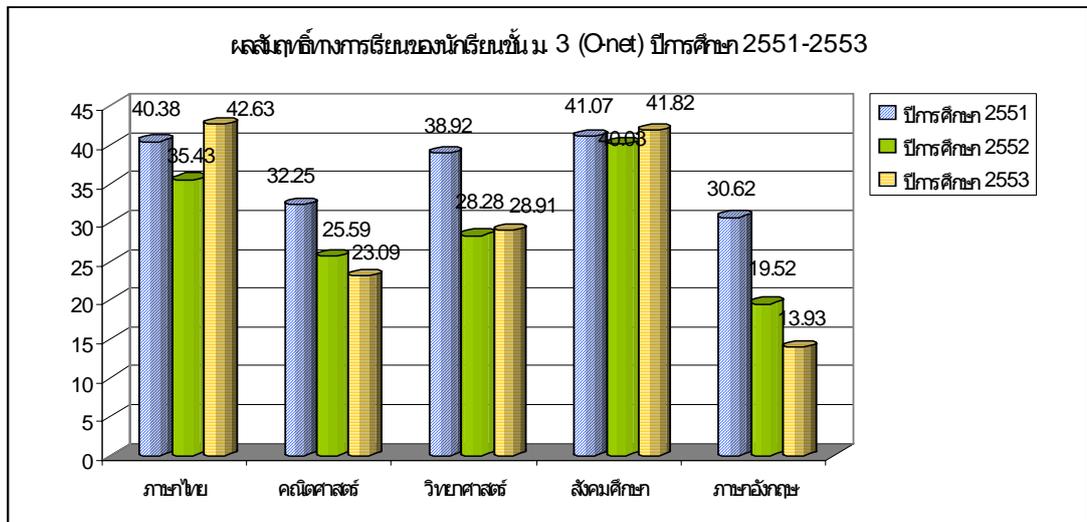
88.31 รองลงมาคือระดับปริญญาโทหรือมากกว่า ร้อยละ 10.14 และต่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 1.55 ส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนั้นด้านประสบการณ์วิชาที่สอนพบว่าครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปี แต่ปัญหาที่พบ คือ ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิและไม่ตรงตามความถนัด ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนจากการวิเคราะห์และสรุปผลการทดสอบระดับชาติ (National Test) เมื่อสิ้นปีการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ดังแผนภาพที่ 1

ภาพ 1 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (o-net) ปีการศึกษา 2551-2553
ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี (2555, หน้า 8)

จากภาพ 1 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 ในวิชาภาษาไทย เฉลี่ยร้อยละ 30.53 คณิตศาสตร์ เฉลี่ยร้อยละ 34.55 , วิทยาศาสตร์ เฉลี่ยร้อยละ 41.06 สังคมศึกษา เฉลี่ยร้อยละ 46.88 และภาษาอังกฤษ เฉลี่ยร้อยละ 16.20 ในภาพรวม ต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกกลุ่มสาระวิชาแต่ในวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าปีการศึกษา 2552 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขยายโอกาส จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังแผนภาพที่ 2

ภาพ 2 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (o-net) ปีการศึกษา 2551-2553
ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี (2555, หน้า 9)

จากภาพ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 ในวิชาภาษาไทยเฉลี่ยร้อยละ 42.63 วิชาคณิตศาสตร์ เฉลี่ยร้อยละ 3.09 วิชาวิทยาศาสตร์ เฉลี่ยร้อยละ 28.91 วิชาสังคมศึกษาเฉลี่ยร้อยละ 41.82 และวิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ยร้อยละ 13.93 ในภาพรวมต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกกลุ่มสาระวิชา

ในการตรวจประเมินประกันคุณภาพสถานศึกษาผลการตรวจพบว่าสถานศึกษาที่ผ่านการรับรอง ของ สมศ.จำนวน 89 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 72.95 และสถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านการรับรอง จำนวน 33 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 27.05 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2555, หน้า 3-10)

จากผลดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเอง มีแรงจูงใจ มีความรู้สึกร่วม และมีทักษะทางสังคม อันจะส่งผลการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา สามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา อันหมายถึงการมีความฉลาดทางอารมณ์ที่จะสามารถส่งผลให้สถานศึกษาผ่านการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับมอทท์ (Mott, 1972, p.398) ได้แสดงความเห็นว่า สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลเพียงใดนั้นพิจารณาได้จากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติในทางบวก ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

จากปัญหาความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของ แดเนียล โกลแมน (Daniel Goleman) อ้างถึงใน ธนิกานต์ มาณะศิริานนท์, และนรินทร์ องค์กรินทร์ (2547, หน้า 23-24) ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การควบคุมตนเอง 3) การมีแรงจูงใจ 4) การมีความรู้สึกร่วม และ 5) การมีทักษะทางสังคม และแนวคิดด้านประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของมอทท์ (Mott, 1972, p.373) ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การพัฒนาทัศนคติ 3) การพัฒนาสถานศึกษา 4) การแก้ปัญหา และ 5) การประกันคุณภาพ

ความมุ่งหมายการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปประกอบการพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข ด้านความฉลาดทางอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เพื่อประสิทธิผลต่อสถานศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2556 จำนวน 3,012 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 295 คน และครู 2,717 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี, 2556)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2556 เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน

(finite populations) สูตรที่ใช้ในการหาขนาดตัวอย่างจึงใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ในการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2553, หน้า 34) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้

ในการศึกษาทั้งหมด 353 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ผู้บริหารสถานศึกษาร้อยละ 40 ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา 141 คน และครู 212 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครู

2.1.2 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.3 อายุ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี
- 2) 30 – 40 ปี
- 3) มากกว่า 40 ปี

2.1.4 วุฒิการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี / เทียบเท่า
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.5 ประสบการณ์ในการทำงาน

- 1) น้อยกว่า 10 ปี
- 2) 10 – 20 ปี
- 3) 20 ปีขึ้นไป

2.1.6 วิทฐานะ

- 1) ไม่มีวิทฐานะ
- 2) ชำนาญการ
- 3) ชำนาญการพิเศษ หรือสูงกว่า

2.1.7 ขนาดของสถานศึกษา

- 1) ขนาดเล็ก (นักเรียน 1-120 คน)
- 2) ขนาดกลาง (นักเรียน 121-300 คน)
- 3) ขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คนขึ้นไป)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การควบคุมตนเอง 3) การมีแรงจูงใจ การมีความรู้สึกร่วม และ 4) การมีทักษะทางสังคม และประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การพัฒนาทัศนคติ 3) การพัฒนาสถานศึกษา 4) การแก้ปัญหา และ 5) การประกันคุณภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความสัมพันธ์** หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

2. **ความฉลาด** หมายถึง ความสามารถ ความเฉลียวฉลาด ไหวพริบดี ปัญญาดี รับรู้ เข้าใจ ประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์

3. **ความฉลาดทางอารมณ์** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะรับรู้เข้าใจ และประยุกต์ใช้พลังการรู้จักอารมณ์อันเป็นรากฐานของพลังงานข้อมูลและการสร้างสายสัมพันธ์ เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่นได้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

3.1 **การตระหนักรู้ในตนเอง** หมายถึง การทำความรู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองสามารถควบคุมและจัดการกับตนเองในด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.2 **การควบคุมตนเอง** หมายถึง ความสามารถในการใช้สติควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเหมาะสม

3.3 **การมีแรงจูงใจ** หมายถึง ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำงานด้วยเหตุผล มิใช่เพื่อเงินหรือเพื่อสถานภาพของตนเองแต่เพื่อความสำเร็จของงานตามเป้าหมายโดยใช้ความพยายามอย่างไม่ลดละ

3.4 **การมีความรู้สึกร่วม** หมายถึง การให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์หนึ่งๆ อย่างตั้งใจ และตอบสนองอารมณ์ความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

3.5 **การมีทักษะทางสังคม** หมายถึง ความรู้พื้นฐานด้านการอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมอย่างมีความสุข

4. **ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา อาจารย์ใหญ่ ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

5. **ประสิทธิผล** หมายถึง การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้างผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

6. **ประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา** หมายถึง สถานศึกษาที่มีความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อให้มีการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และ

สิ่งแวดล้อมที่แท้จริงที่บูรณาการผสมผสานคงสภาพขององค์กรให้เกิดความพึงพอใจและผลสำเร็จของการทำงานในห้องหรือหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกและรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาจนทำให้เกิดความพอใจในการทำงานซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลในภาพรวมทั้งระบบ ประกอบด้วยประสิทธิผล 4 ด้าน ดังนี้

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนหรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับการเรียนการสอนทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพทางสมองซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถสมองของบุคคล

6.2 การพัฒนาทัศนคติ หมายถึง ศิลปะการดำรงชีวิตให้มีความสุขประสบความสำเร็จท่ามกลางปัญหาและอุปสรรค โดยการสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองต่อคนอื่นและสภาพการณ์ที่เป็นบวกเปลี่ยนปัญหาให้เป็นกำลังใจและความเข้มแข็งในการต่อสู้อย่างสร้างสรรค์

6.3 การพัฒนาสถานศึกษา หมายถึง เป้าหมายและกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

6.4 การแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และหากกลยุทธ์ วิธีการ และเทคนิค ในการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการขององค์กรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดคุณภาพสูงสุด

6.5 การประกันคุณภาพ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ได้แก่ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และผู้ปกครองได้รับความมั่นใจว่าบุตรหลานของตนเองได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริงและต่อเนื่องทำให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามที่มุ่งหวังไว้

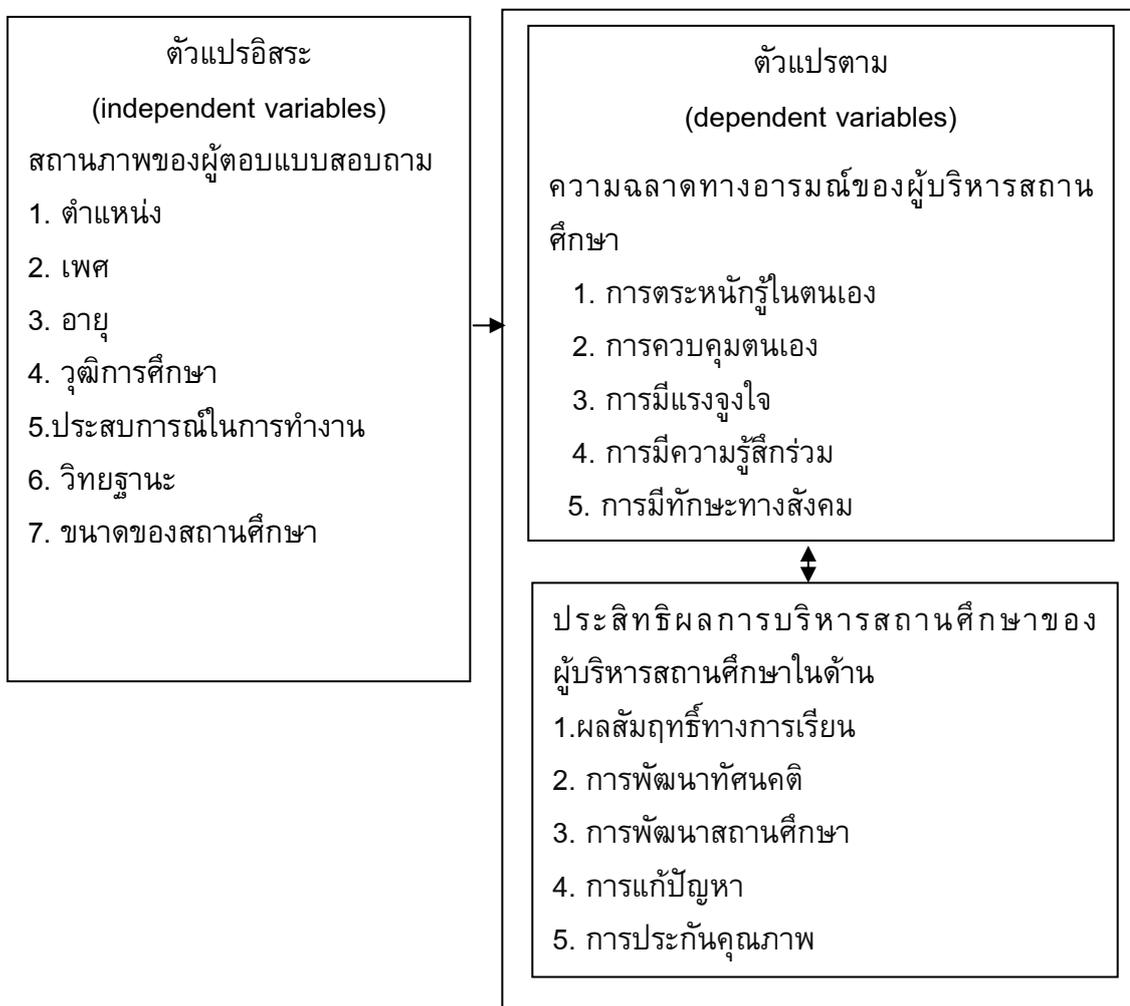
7. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

8. ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นที่ประกอบไปด้วยเหตุผล ที่มีส่วนร่วมในการพิจารณา

9. ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี โดยผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดด้านความฉลาดทางอารมณ์ ของ แดเนียลโกลแมน (Daniel Goleman) อ้างถึงใน ฐนิกานต์ มาชะศิรานนท์, และนรินทร์ องค์กรินทร์ (2547, หน้า 23-24) และกรอบแนวคิดด้านประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาของ มอทท์ (Mott, 1972, p.373) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ดังภาพ 3

ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กัน